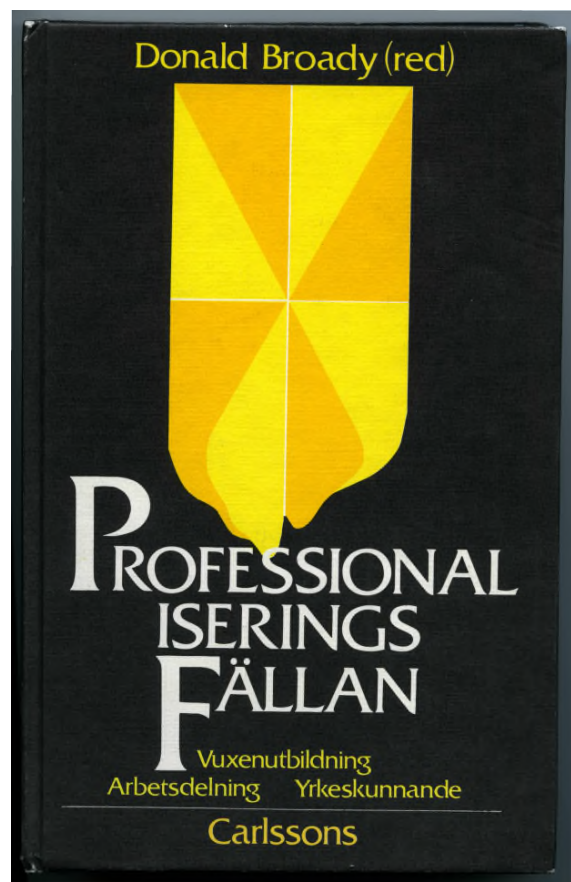

FAKSIMIL, endast t.o.m. p. 10

Donald Broady (ed.), *Professionaliseringsfällan. Vuxenutbildning, arbetsdelning, yrkeskunnande*. Stockholm: Carlssons Bokförlag, 1985, 174 p., ISBN 91-7798-075-1.

Professionalisering är ett nödvändigt inslag i ett modernt samhälle med arbetsdelning och specialisering både i arbetsliv och förvaltning. Samtidigt får specialiseringen och kunskapsdelningen inte gå så långt att det bildas kunskapsmonopol eller skapas klyftor mellan olika grupper i samhället. Begreppsparet professionalisering och polarisering belyser därför en strategisk fråga både ur facklig och samhällelig utgångspunkt. Det handlar inte bara om individens utvecklingsmöjligheter eller olika yrkesgruppers ställning i arbetsliv och samhälle. Det är också en fråga som berör kunskapsutvecklingen i samhället och därmed demokratins villkor.

Donald Broady, sociolog och pedagog, är redaktör för boken. I övrigt bidrar en rad av landets främsta arbetslivsforskare, pedagoger etc till denna innehållsrika och aktuella diskussion om arbetslivets och arbetsmarknadens utveckling.

Carlsson Bokförlag

ISBN 91 7798 075 1

Donald Broady (red)

PROFESSIONALISERINGS FÄLLAN

Vuxenutbildning
Arbetsdelning Yrkeskunnande

Carlssons

Donald Broady (red) PROFESSIONALISERINGSFÄLLAN

Donald Broady (red.)

Bengt Abrahamsson, Kenneth Abrahamsson,
Gunnar Berg, Ann-Katrin Bäcklund, Kurt Gestrelius,
Bo Helgeson, Inga Hellberg, Leif Holgersson,
Lennart Nilsson, Lennart G. Svensson, Uno Westerlund

PROFESSIONALISERINGS- FÄLLAN

Vuxenutbildning. Arbetsdelning. Yrkeskunnande

Carlssons

Donald Broady (red)

Professionaliseringsfällan —
Vuxenutbildning. Arbetsdelning. Yrkeskunnande

En bok från Forum för vuxenutbildningsdebatt;
utgivningen har skett med stöd av SÖ, UHÄ
och Arbetslivscentrum.

Minervaböckerna

*Adress till förlaget:
Carlsson Bokförlag AB
Bredgränd 2, 111 30 Stockholm
Tel 08 - 11 05 12 eller 11 23 49*

ISBN 91 7798 0751
© 1985 Carlsson Bokförlag AB
Omslag Arne Öström, Förlagsateljén AB
Sättning EKEN fotosats, Täby
Tryck Centraltryckeriet AB, Borås 1986

Förord

Boken "Professionaliseringsfällan" från Forum för vuxenutbildningsdebatt speglar en del av den aktuella diskussionen om arbetsmarknadens och arbetslivets utveckling. Bokens syfte är att utifrån svensk och internationell forskning ge en översikt och introduktion till området vuxenutbildning, professionalisering och polarisering. Den idémässiga bakgrunden till forskningsöversikten kan sökas i ord som arbetsdelning, specialisering, professionalisering och modern professionell kompetens. Det är en angelägenhet för samhället i stort och för varje sektor, bransch eller yrkesområde att en så god yrkeskunskap som möjligt utvecklas. Samtidigt är det viktigt att värna om den gemensamma kunskapskärnan så att specialisering och arbetsdelning inte kan leda till kunskapsmonopol. I en situation som blir alltmer kunskapsintensiv är det viktigt att analysera förutsättningarna för en balanserad kunskapsutveckling i samhälle och yrkesliv.

Det är vår förhoppning att den här presenterade boken skall kunna utgöra ett steg i den riktningen. Vi är samtidigt medvetna om att det är en svår uppgift. Inom forskningen är det nödvändigt med en precisering av begrepp som professionell kompetens, yrkeskunnande, arbetsdelning, men det behövs också nya begrepp för att beskriva förändringar i riktning mot en mer sammansatt och månsidigt användbar kompetens; en kunskapsdelning i stället för en kunskapsdelning. En minst lika viktig uppgift är — utan att göra avkall på den teoretiska analysens innehåll och djup — att föra ut tankar om professionalisering och polarisering till grupper utanför forskarsamhället. Både den teoretiska analysen och dess vidareförmedling utgör en stor utmaning, där Forum V tillsammans med andra berörda även i fortsättningen behöver göra insatser.

Från Forum V:s sida vill vi avslutningsvis tacka Bengt Abrahamsson, Donald Broady och Lena Hellblom, som aktivt medverkat i bokens tillkomst. Donald Broady har redigerat uppsatserna och även

sammanfattat diskussionen från seminariet om professionalisering och polarisering, vilket utgjort en grund för bokens tillkomst. Utgivningen i bokform har möjliggjorts genom välvilliga stöd från SÖ, UHÄ och Arbetslivscentrum.

Stockholm i januari 1986

Kenneth Abrahamsson

Uno Westerlund

Innehåll

Förord 5

Uno Westerlund: Professionalisering och polarisering 11

- En facklig kärnfråga 12
- Goda skäl att stödja professionalisering . . . 14
- . . . men varning för professionaliseringsfällan 15
- Hur styra personalutbildning och vuxenutbildning? 16
- Ett nytt forskningsområde 18

Bengt Abrahamsson: Vad är intressant med professioner? 19

- (1) Vad menas med "profession"? 19
- (2) Varför är det viktigt att studera professioner? 20
- Referenser 23

Inga Hellberg: Professionaliseringsprocessens förutsättningar 24

- L-profession och T-profession 25
- Skillnader mellan T- och L-professioner 26
- Olika kunskapssystem 28
- Apotekare 29
- Arkitekter 29
- Vårdyrken 30
- M Sarfatti-Larsons professionaliseringsteori 31
- Noter 33

Gunnar Berg: Vem kvalificerar var och varför? 32

- Problemområdet 34
- Kvalifikation, utbildning och arbetsliv 35
- Professionalism 37
- Arbetsorganisation 38
- Personalutbildning 39
- Skolan som institution 41
- En eklektisk begreppsapparat 40
- En sammanhängande — men summarisk — bild av problemområdet 44
- Referenser 47

Lennart G Svensson: En idéskiss till studier om kunskap, kontroll, språk och demokrati i arbetslivet 50

- Inledande sammanfattning 51
- Skolforskning och utbildningssociologi 51
- Vetenskapssociologin 53
- Intellektuellt arbete och den "nya klassen" 54
- Några slutsatser om studier i arbetslivet 56
- Noter 57

Donald Broady och Bo Helgeson: Farväl till arbetsdelningen? Den västtyska diskussionen om Horst Kerns och Michael Schumanns nya studie 59

- Farväl till arbetsdelningen 60
- Nya produktionskoncept 61
- Omprövning av dequalificeringstenen 63
- Ex-ante analyser behövs 63
- Rationaliseringens politiska dimensioner 65
- Fallet bilindustrin 66
- Den tayloristiska tillverkningsfilosofin avlöses 67
- Krav på integration och helhetlighet 68
- Reprofessionalisering, lagarbete och specialisering 70
- Varning för extrapoleringar 71
- Kerns och Schumanns kritiker 72
 - IFS-München 73
 - IFS-Frankfurt 75
 - Wissenschaftszentrum Berlin 76
 - Projektgruppe Automation und Qualifikation 76
 - Bielefeld 79

Tjänstemännens framtid — projekt vid SOFI-Göttingen 80

Noter 82

Ann-Katrin Bäcklund: Sju utvecklingstendenser som kan komma att revolutionera arbetslivet 87

- Utvecklingstendenser 88
 - 1. Breddning av yrkeskompetens och kombination av flera kompetenser 89
 - 2. Införandet av databehandling och numeriskt styrda maskiner tycks inte generellt reducera personalen till okunniga knaptryckare 91
 - 3. Personliga egenskaper — flexibilitet 93
 - 4. Arbetet blir självständigare och/eller mer grupporienterat 93
 - 5. Polariseringen på arbetsmarknaden 94
 - 6. Okvalificerad arbetskraft försvinner 95
 - 7. Arbetstidsreduktion 96
- Utbildning för yrkesarbete — utbildning med framtidsberedskap som utbildningsmål 97

Kurt Gestrelius: Lönearbetarnas kunskapsbehov för självständigt agerande på arbetsmarknaden 98

- Utbildningsbehov och kunskapsbehov 98
- Inlärld hjälplöshet — en risk på en osäker arbetsmarknad 100
- Vargen och fåret 100
- Kunskapsbehov knutna till en osäker arbetsmarknad 102
- Utbildningsbehov och verksamhetsnivå 103
- Löntagarnas behov av kunskaper om marknadsekonomi 104
- Generaliserbara kunskaper och färdigheter 106
- Problemet med de generaliserbara färdigheterna 108
- Generaliserbara kunskaper 110
- "Framtidsberedskap som utbildningsmål" 111
- Referenser 116

Leif Holgersson: Vilken professionalism vill vi ha i socialt arbete? 117

- En systemteoretisk modell 120
- Olika innebörder i professionaliseringsbegreppet 122
- Professionalisering och deprofessionalisering 124
- Fem avgränsade principer 128
- Sammanfattning 132
- Noter 132

Lennart Nilsson: Skråväsende i nya kläder 134

- Professionalisering — reaktion mot utbytbarhet 135
- Yrkeslärares arbete i ett professionaliseringsperspektiv 136
- Förebilder 138
- Yrkeskunnande och yrkeslärande under olika epoker av det industriella samhällets utveckling 140
 - Första industrialiseringsepoken 140
 - Andra industrialiseringsepoken 141
 - Tredje industrialiseringsepoken 143
- Yrkeskunnandet tillbaka 143
- Är det meningsfullt att tala i termer om polarisering? 145
- Referenser 146

Donald Broady (red): Professionaliseringsbegreppet — ett forskarsamtal 148

- Professionalisering i praktiken 152
- Kompetenshöjning eller urholkning? 156
- Yrkeskompetens och sysselsättning i framtiden 161

Kenneth Abrahamsson: Bilaga 1. Vuxenutbildning, professionalisering och polarisering — en idéskiss 166

- Professionalisering som samhällsfenomen — en bakgrund 166
- Mot en balanserad kunskapsutveckling? 167
- Några olika exempel på yrken och diskussionsfrågor 169

*Kenneth Abrahamsson: Bilaga 2. Forum för vuxenutbildnings-
debatt 172*

Verksamheten fram till våren 1986 172

Initiativtagare 173

Syfte 173

Innehåll 174

Genomförda seminarier 174